

Elektroničke serijske publikacije na mreži

Jasenka Zajec*

SAŽETAK

*Posebnosti elektroničkog medija unijele su bitne promjene u sve faze izrade, raspačavanja, korištenja, obrade i pohrane serijskih publikacija. Serijske publikacije na mreži, "online", postaju posebno važne u interaktivnoj razmjeni informacija. Defini-
raju se novi oblici serijskih publikacija i prikazuje razvoj serijskih publikacija opće-
nito te posebno elektroničkih oblika. Uspoređuju se osnovne značajke tiskanih i elek-
troničkih oblika i obrazlažu prednosti i nedostaci obaju medija. Opisane su promjene
koje u poslovanje knjižnica donose "online" serijske publikacije koje mijenjaju tradi-
cionalne definicije i kataložna pravila za njihov opis i identifikaciju. Prikazano je ne-
koliko novih projekata koji se bave "online" serijskim publikacijama u nekoliko knjiž-
ničnih zajednica diljem svijeta. Uz kratak prikaz razvoja elektroničkih serijskih publi-
kacija u Hrvatskoj, opisuje se stanje i razvoj "online" serijskih publikacija na različi-
tim primjerima. Naglašena je važnost identifikacije "online" serijskih publikacija u
velikoj količini neorganiziranih informacija na Internetu pa su prikazani i najvažniji
identifikacijski sustavi. Naznačena su otvorena pitanja koja zajednički rješavaju svi
zainteresirani za serijske publikacije (autori, urednici, izdavači i čitatelji). "Online"
serijske publikacije se i dalje razvijaju, pa se predviđa da će se i ubuduće tiskani i
elektronički oblici razvijati kao uspojedna izdanja koja će se međusobno dopunjavati.*

Ključne riječi: elektroničke publikacije, serijske publikacije, Internet

---

Uvod

Elektroničko doba donosi nove oblike u izdavaštvu. Nekada je jedini medij bio pa-
pir, a danas se sve više publikacija pojavljuje i u različitim elektroničkim oblicima.
Posebnosti medija unijele su bitne promjene u sve faze izrade, raspačavanja, korište-

---

* Jasenka Zajec, ISSN ured za Hrvatsku, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Ulica
Hrvatske bratske zajednice bb, p.p. 550, 10000 Zagreb, tel. 616 4081; 616 4082,
e-mail: jzajec@nsk.hr.

nja, obrade i pohrane publikacija. Te se promjene posebno očituju na području serijskih publikacija. Naime, njihova je osnovna namjena brza razmjena informacija te omogućavanje interakcije i komunikacije između autora i čitatelja. Objavljivanje u serijskoj publikaciji je proces, a upravo zbog svoje dinamičnosti, one se lakše prilagođavaju novim medijima.

Dinamičnost komunikacije koju pruža Internet najviše dolazi do izražaja na primjerima “online” serijskih publikacija o kojima će biti riječi u ovom tekstu.

Serijska publikacija

Serijska publikacija je publikacija na bilo kojem mediju koja izlazi u uzastopnim dijelovima, obično s bročanim ili kronološkim oznakama i koja namjerava izlaziti trajno. Prema toj definiciji u međunarodnoj normi ISO 3297 (1998), u serijske publikacije ubrajamo: časopise, novine, ljetopise i slične publikacije. Elektroničke serijske publikacije su publikacije u strojno čitljivom, digitalnom obliku, kao npr. magnetska traka, disketa, CD-ROM te publikacije dostupne “online”, na Internetu (ASCII, html, pdf i drugi formati). Dok je kod tzv. mjesno dostupnih oblika (disketa, CD-ROM i sl.) lako prepoznati oblikovanje i uređenje tiskanog časopisa ili novina, daljinski dostupni oblici, odnosno serijske publikacije na mreži, odbacuju neke formalne elemente i prepoznatljiv izgled. Razvijaju se novi oblici elektroničke serijske građe, kako se prema novim normama za bibliografski opis¹ zovu serijske publikacije. Uz oblike koji nastaju po uzoru na tiskane publikacije kao elektronički časopis ili elektroničke novine, razvija se i tzv. “integrating resources” (građa koja se mijenja uključivanjem i promjenom dijelova). Primjer takva oblika objavljivanja je mrežna stranica (“web site”) na kojoj se sadržaj stalno nadopunjava. Takvi oblici i za izdavača i za čitatelja imaju serijske osobine i funkciju, ali se ne uklapaju potpuno u navedenu definiciju.

Razvoj serijskih publikacija

Svojom pojavom sredinom 17. st. serijske publikacije odgovorile su na potrebu za brзом i dinamičnom razmjenom informacija. Nakon pojave tiskarstva u 15. st. već se početkom 16. st. u Njemačkoj pojavljuju knjižice koje se tiskaju u povodu nekog događaja. No njima nedostaje važan element koji određuje serijsku publikaciju prema već navedenoj definiciji – ustaljena periodičnost izlaženja. Stoljeće kasnije izdavači se upuštaju u izdavanje novina, koje izlaze mjesečno ili čak i češće. Prve dnevne novine počinju izlaziti 1660. godine u Leipzigu pod naslovom *Neue einlaufende Nachricht von Kriegs- und Welthändeln*, a prvi je broj časopisa *Le Journal des Sçavans* izašao 1665. godine. (Stipčević 1985)

Tijekom više od tri stoljeća bilo je malo promjena u osnovnim načelima objavljivanja serijskih publikacija. Računalno doba i posebno pojava Interneta donose jednako važne promjene u izdavaštvu kao i sama pojava serijskih publikacija. Poimanje serijske publikacije mijenja se iz temelja, i to s gledišta svih sudionika u procesu njezina nastajanja i korištenja (autora, urednika, izdavača ili čitatelja). Naime, danas je tisak

postao prespor, a elektronički medij omogućuje interaktivnu i brzu razmjenu informacija.

Tablica 1. Časopisi koji se spominju u tekstu s adresama na mreži:

@fer	http://www.kset.org/casopis
ACS. Agriculturae conspectus scientificus	http://www.agr.hr/smotra/
Bug online	http://www.bug.hr/
Corner	http://www.corner.hr
EGE on line	http://www.ege.hr/
Electronic news on librarianship on the Internet	http://www.ring.net/coni/my_news.htm
Elektroničke novosti o knjižničarstvu na Internetu	http://www.ring.net/coni/moje_novosti.htm
Geologia Croatica online	http://magi.igi.hr/www.geologia-croatica.hr
Hrvatski vojnik	http://www.hrvatski-vojn timer.hr/
Internet monitor	http://monitor.hr
Journal of Central European Agriculture	http://www.agr.hr/jcea/
Journal of the Seventeenth-Century Music	http://www.sscm-jscm.org/jscm/
Konture.com	http://www.konture.com
Morsko prase	http://www.morsko-prase.hr/
Nacional	http://www.nacional.hr/
Narodne novine	http://www.nn.hr/trgovina/pretplata/prijavak.asp
Nature	http://www.nature.com
New Horizons in Adult Education	http://www.nova.edu/~aed/newhorizons.html
Online Journal of Current Clinical Trials	http://gort.ucsd.edu/newjour/o/msg01600.html
Science	http://www.sciencemag.org
Slobodna Dalmacija	http://www.slobodnadalmacija.hr
Večernji list	http://www.vecernji-list.hr/
Virtual journal series	http://www.virtualjournals.org
Vjesnik online	http://www.vjesnik.hr/

Prvi su elektronički časopisi bili raspačavani na disketama i CD-ROM-ovima i uvelike su sličili tiskanim oblicima, bili su to identični primjerci, uzastopno obrojčeni izlazeći u određenim vremenskim razmacima. Prijelomna je godina 1987. kada se pojavio *New Horizons in Adult Education*, prvi recenzirani časopis raspačavan na Internetu putem BITNET-a, ali i u tiskanom obliku onima koji nisu imali pristup BITNET-u. U devedesetim godinama dolazi do sve bržeg razvoja. Tako se 1992. pojavljuje *Online Journal of Current Clinical Trials* - prvi recenzirani elektronički časopis na mreži

koji uključuje i grafike, a pristup imaju samo pretplatnici (*Electronic journals ...* 2001). Oba časopisa izlaze i danas.

Otada broj "online" serijskih publikacija stalno raste. Na prijelomu stoljeća javlja se i jedna zanimljiva inicijativa. U siječnju 2000. godine American Institute of Physics i The American Physical Society pokrenuli su *Virtual journal series*. Serija virtualnih časopisa danas sadrži sljedeće virtualne časopise: *Applications of Superconductivity*, *Biological Physics Research*, *Nanoscale Science & Technology* i *Quantum Information*. To su virtualni (prividni) časopisi jer metodom povezivanja okupljaju članke iz različitih "pravih" časopisa s nekog područja.

Papir ili strojno čitljiv medij?

Serijske publikacije na strojno čitljivom mediju imaju brojne prednosti. Da bi se časopis otisnuo na papiru i dostavio korisnicima potrebno je određeno vrijeme, a elektronički medij omogućuje brzo objavljivanje čak i pojedinačnih članaka čim ih autor napiše ili odmah nakon što prođu urednički i recenzentski postupak. Elektronički časopis ne ovisi o vremenu i mjestu. Jedan primjerak papirnatih novina može istovremeno čitati samo jedna osoba, dok materijal na mreži istovremeno čita više osoba. Elektronički časopis pruža korisnicima i niz dodatnih usluga: kao na primjer uključivanje zvuka ili videosimulacije (*Journal of the Seventeenth-Century Music* koji je besplatno dostupan na Internetu) ili veze na drugu građu na mreži (bibliografske bilješke su žive veze na članak u drugom časopisu). Da bi se pretražilo više brojeva ili godišta tiskanog časopisa, potrebno je prelistavati hrpe papira, dok je elektronički časopis lako pretražiti po različitim ključevima, jer je cjelokupan sadržaj objedinjen. Tiskane publikacije imaju cijenu za pojedinačan broj ili pretplatu za cijelo godište, a elektroničke publikacije nude različite modele korištenja s različitim cijenama: čitanje i pregledavanje cjelokupnog sadržaja, pretraživanje i plaćanje odabranih jedinica te brojne druge kombinacije.

Ipak, serijske publikacije na strojno čitljivom mediju pokazuju i neka manje pouzdana svojstva, pa i nedostatke. Na primjer, dok časopis na mreži ponekad mijenja naslov ili druge važne značajke bez traga o prethodnom obliku i naslovu, tiskani časopisi izlaze u uzastopnim dijelovima i svaku je promjenu formata, naslova ili načina tiska lako pratiti. Kada tiskani časopis prestane izlaziti ili kada na njega korisnik više nije pretplaćen, ostaju mu stari brojevi na policama, no kod elektroničkog oblika izdavač može odlučiti sve povući s mreže pa o toj građi više nema nikakva traga. Pretplata na elektronički časopis danas znači pristup mrežnoj stranici, a ne više stvarno posjedovanje primjeraka časopisa, pa prestankom pretplate prestaje pravo korištenja, dakle i dostup do starijih godišta. Izdavač elektroničke serijske publikacije ne čuva uvijek sve materijale u arhivi, a većina materijala na Internetu nije starija od 15 godina. (Herring 2001) Potrebno je naglasiti i da za korištenje i čitanje elektroničkih publikacija korisnik mora raspolagati određenom opremom. Čitanje teksta na ekranu teže je i sporije nego na papiru. Jedan od čestih prigovora elektroničkim serijskim publikacijama na mreži jest golema količina neorganizirana sadržaja, bez sustavne i jedinstvene kontrole objavljivanja.

Elektroničke serijske publikacije u knjižnicama

Pojava elektroničkih serijskih publikacija bitno se odrazila i na poslovanje knjižnica. Osnovne uloge knjižnica, a to su: sakupljanje, obrada, čuvanje i davanje publikacija na korištenje, prilagođavaju. Odmah uočivši važnost elektroničke građe, knjižnice, bibliografski uredi i dokumentacijski centri počinju je prikupljati, identificirati i obrađivati. No istovremeno se suočavaju i s nizom pitanja:

- popisati sve publikacije na mreži (ako je to uopće moguće)?
- što od tih publikacija uključiti u nacionalnu bibliografiju?
- na koji način osigurati zaštitu autorskih prava i istovremeno dati publikacije na korištenje?
- kako pristupiti arhiviranju publikacija (postupak s različitim verzijama, formatima, itd.)?

U mnogim su zemljama još u prošlom desetljeću pokrenuti projekti s namjenom preispitivanja dosadašnje knjižnične prakse. Neki od poznatijih su:

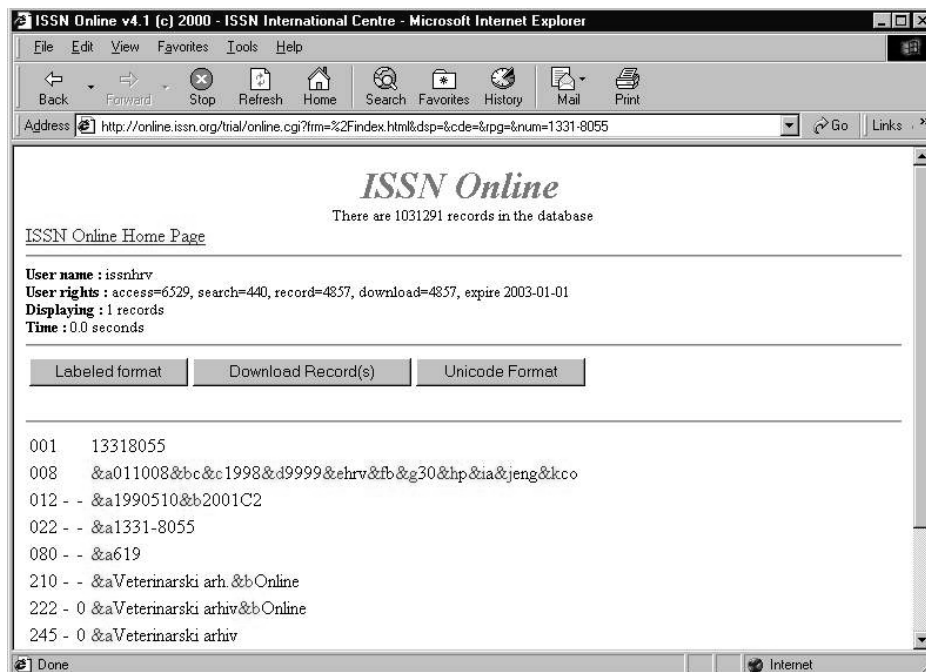
- INDOREG (INternet DOcument REGistration), projekt pokrenut u Danskoj 1996. godine posebno se usredotočuje na odabir publikacija, registraciju i metapodatke;²
- NEDLIB (Networked European Deposit LIBrary), zajednički projekt europskih knjižnica koji treba stvoriti osnovnu infrastrukturu za izgradnju umrežene europske deponitne knjižnice;³
- BIBLINK - projekt koji je financirala Europska zajednica u razdoblju od 1996. do 2000. godine s ciljem uspostavljanja suradnje između nacionalnih bibliografskih ureda i izdavača elektroničke građe;⁴
- PANDORA (Preserving and Accessing Networked DOcument Resources of Australia) - projekt australske nacionalne knjižnice za uspostavljanje arhiva odabranih publikacija na Internetu te razvijanje načina njihova čuvanja i pohrane.⁵

Bibliografskoj se obradi pristupa oprezno jer su se knjižničari našli pred velikom količinom publikacija koje se ne uklapaju u tradicionalna pravila opisa i obrade. Revidirane su kataložne norme za serijske publikacije i prilagođene novim medijima jer su se one stare odnosile na tiskane publikacije, tj. fizičke jedinice koje su knjižnice skupljale i čuvale. (Zajec 2001).

I prije nego što su revizije norma bile dovršene, knjižnice su počele obrađivati elektroničke serijske publikacije, ili ih barem identificirati. Identifikacijski sustavi važan su element bibliografske kontrole u tiskanom svijetu i dobro su poznati izdavačima i korisnicima, a kako služe povezivanju i lakšem pretraživanju u mrežnom okruženju, još više dolaze do izražaja. (Lynch 1997)

Još od sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća ISSN (international standard serial number = međunarodni standardni broj serijske publikacije) dobro je poznati identifikator serijskih publikacija. ISSN sustav je svjetska mreža za jedinstvenu registraciju i identifikaciju serijskih publikacija u okviru univerzalne bibliografske kontrole. ISSN baza broji više od milijun zapisa časopisa iz cijeloga svijeta. Strateško je opredjeljenje ISSN mreže sustavno popisivanje elektroničkih serijskih publikacija, a 11. siječnja 2002. u bazi je ukupno 12 383 zapisa "online" serijskih publikacija.

Slika 1: Primjer bibliografskog zapisa iz ISSN baze

Svaki bibliografski zapis “online” publikacije sadrži i njezinu elektroničku adresu, odnosno njezin URL (uniform resource locator = jedinstvene adrese građe) u polju 856. ISSN je službeni ISSN-URN NID-a (uniform resource name = jedinstveni naziv građe i name space identifier = identifikator naziva mjesta), što znači da se samo upisivanjem ISSN-a na osnovnu crtu standardnog mrežnog pretraživača umjesto često vrlo dugačkog URL-a uspostavlja izravna veza na samu publikaciju. Za razliku od često promjenjiva URL-a, ISSN je postojan, a korisnik ne mora brinuti o promjenama koje se za zapise u ISSN bazi svakodnevno automatski provode.

Valja nabrojiti i sljedeće identifikatore koji su važni za serijske publikacije:

- PURL (Persistent = postojan URL) koji nastoji premostiti promjenjivost elektroničkih adresa⁶,
- SICI (Serial Item and Contribution Identifier = identifikator sastavnica i priloga u serijskim publikacijama) koji se koristi za identificiranje dijelova serijske publikacije kao na primjer jednog cijelog broja, članka, pregleda sadržaja i sl.⁷,
- DOI (Digital Object Identifier = označitelj digitalnih jedinica) teži identificiranju digitalnih jedinica na svim razinama, a razvijen je za kontrolu korištenja sadržaja na mreži i kontrolu poštivanja autorskih prava⁸,
- metapodaci su podaci o podacima koji pružaju osnovne informacije (autor, naslov, i sl.) o djelu, a mogu ih prema uputama izrađivati i sami izdavači, pa se tako identi-

fikacija provodi već u fazi nastanka publikacije. Najpoznatiji model je Dublinski skup⁹ koji je prihvaćen i kao američka norma.

Elektroničke serijske publikacije u Hrvatskoj

Prvi elektronički časopisi u Hrvatskoj pojavljuju se devedesetih godina 20. st., najprije na disketama i CD-ROM-ovima. Prvi online časopis je *@fer* na koji je na Internetu od 1994. godine. Kao i u svijetu, u početku su to samo bila usporedna izdanja tiskane publikacije, zrcalne ali digitalne kopije papirne verzije. No s vremenom se sadržaj izdanja na Internetu mijenja u usporedbi s tiskanim oblikom, dodaje se ili oduzima sadržaj i razlike postaju sve veće. Neki naslovi se sve više udaljuju od osnovne prirode serijske publikacije i uz tekstove sadrže i mnogo veza i dodatnih informacija i sve se više prilagođavaju mediju (npr. *Internet monitor*). Novine koje izlaze u tiskanom i "online" obliku ponekad imaju samo jedno izdanje na Internetu (npr. *Večernji list*, *Vjesnik online*), dok u tiskanom obliku i dalje postoji nekoliko regionalnih izdanja, dok *Slobodna Dalmacija* donosi na mreži čak šest različitih regionalnih izdanja. Sve više časopisa nudi mogućnosti pretraživanja cijele arhive po predmetima, autorima, ključnim riječima i sl. (kao npr. *ACS. Agriculturae conspectus scientificus*, *Bug online*, *Geologia Croatica online* ili *Hrvatski vojnik*).

Najveći broj hrvatskih serijskih publikacija je besplatno dostupan, a za korištenje se čak nije potrebno ni posebno prijaviti. Samo dva naslova od početka naplaćuju korištenje i pretraživanje (*Electronic news on librarianship on the Internet* i *Elektroničke novosti o knjižničarstvu na Internetu*). Ipak i neke druge publikacije registriraju korisnike koji onda imaju neke pogodnosti pri korištenju (npr. *EGE on line*) ili naplaćuju složenije usluge (*Narodne novine* pretraživanje svih brojeva od 1990. nadalje, a *Nacional* omogućava pretplatnicima da dobiju svoj primjerak u pdf formatu prije no što se otisne fizičko izdanje), a neki čak i nude personaliziranje stranica prema zahtjevima pojedinog korisnika (npr. *Corner*).

Procjenjuje se da danas ima stotinjak online časopisa u Hrvatskoj koji odgovaraju definiciji. Kako prema hrvatskom Zakonu o knjižnicama, i elektroničke publikacije spadaju u obavezni primjerak u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici (NSK) mjesno se dostupne serijske publikacije katalogiziraju od ranih devedesetih godina 20. st., a daljninski dostupne publikacije se identificiraju (dodjeljuje im se ISSN) od 1998. godine, a od 2000. se počinju i katalogizirati. Analiza hrvatskog weba (Klarin et al. 2000) prepoznala je 140 jedinica koje imaju neke značajke serijskih publikacija, a njihov broj stalno raste pa ih je danas oko 180. Zanimljivo je da je za razliku od relativno velikog broja "online" serijskih publikacija, mnogo manji broj onih na CD-ROM-u, a uglavnom se distribuiraju uz tiskani časopis, a ne samostalno. No i "online" serijske publikacije najčešće imaju i tiskano izdanje, a samo ih nekoliko izlazi samo na mreži (npr. *Journal of Central European Agriculture*, *Konture.com*, *Morsko prase*). Do sada je u NSK-u njih sedamdesetak katalogizirano kao serijske publikacije. Uvjeti koje publikacije moraju ispunjavati da bi bile katalogizirane su:

- odgovarati osnovnoj definiciji,

- sadržavati cijele tekstove članaka,
- sadržaj se mora redovito osuvremenjavati,
- posjedovati i neke formalne karakteristike (stalnost naslova, impresum, obrojčivanja i sl.).

Usporedno s tim radi se i na izgradnji formalnih kriterija, pa su u tijeku predradnje za sustavnu obradu elektroničkih serijskih publikacija. Naročita se pažnja usmjerava na kriterije za uključivanje elektroničkih serijskih publikacija u nacionalnu bibliografiju, analitičku obradu članaka iz njih, kao i na osiguranje dostave, pristupa i korištenja te kasnijeg arhiviranja i pohrane. (Zajec et al. 2001)

Otvorena pitanja

Područje elektroničkih serijskih publikacija izuzetno se brzo razvija i prisiljava sve sudionike u tom procesu da se prilagođavaju i traže nova rješenja. Stručnjacima koji se bave serijskim publikacijama ostaju još brojna otvorena pitanja. Navodimo samo neka:

- a) normizacija – to područje još nema svoje međunarodne norme, ali iako se procesi u elektroničkom izdavaštvu još nisu ustalili, razvija se dobra suradnja svih zainteresiranih: normizacijskih ustanova, izdavača, knjižara i knjižničara¹⁰,
- b) zaštita autorskih prava i licenciranje, tj. davanje na korištenje. Elektronički medij omogućava lako preuzimanje i kopiranje, pa se izdavači žele osigurati od mogućih zloupotreba,
- c) nova uloga knjižnica – one više ne *posjeduju* građu, već *posreduju* između korisnika i izdavača. Mijenjaju se odnosi među njima, a knjižnice se udružuju u konzorcije kako bi osigurale povoljnije uvjete pregovaranja s izdavačima, agregatorima (koji objedinjavaju brojne serijske publikacije različitih izdavača i nude ih u paketima) i pretplatničkim agencijama.

Zaključak

Iako se već desetljećima govori o društvu bez papira, danas se tiska jednako, a možda i više publikacija no ikada prije. Može se očekivati da će ipak relativno malo serijskih publikacija prijeći isključivo na elektronički oblik. Elektronički i tiskani oblik će se najvjerojatnije nadopunjavati, kao što se može vidjeti na primjeru poznatih časopisa *Science* i *Nature*. Ti su časopisi iskoristili mogućnosti mreže i proširili su sadržaje svojih tiskanih inačica pa nadilaze funkciju i časopisa, postaju portali, “vrela znanja”, “online” zajednice i sl. (Brady 2001). Korisnik tako neće trebati birati, već će koristiti oba medija, svaki sa svojim prednostima.

Isto će tako i knjižnice ojačati svoju novu ulogu posrednika između izdavača i korisnika kojima će olakšati snalaženje u velikom broju publikacija na Internetu.

BILJEŠKE:

- ¹ Radna verzija IFLA-ine norme ISBD(CR) (International Standard Bibliographic Description (Continuing Resources) = Međunarodni standardni bibliografski opis serijske građe) dostupna je na: <http://www.ifla.org/VII/s13/pubs/isbd-let.htm>. (4. siječnja 2002.)
  - ² Projekt INDOREG, dostupan na: <http://www.purl.dk/rapport/html.uk/>. (14. siječnja 2002.)
  - ³ Projekt NEDLIB, dostupan na: <http://www.kb.nl/coop/nedlib/>. (14. siječnja 2002.)
  - ⁴ The BIBLINK Project Home Page, dostupno na <http://hosted.ukoln.ac.uk/biblink/>. (4. siječnja 2002.)
  - ⁵ PANDORA Archive, dostupno na <http://pandora.nla.gov.au/index.html>. (15. siječnja 2002.)
  - ⁶ Persistent URL Home Page, dostupno na: <http://purl.oclc.org/>. (14. siječnja 2002.)
  - ⁷ SICI home page, dostupno na: <http://sici.org.uk/>. (14. siječnja 2002.)
  - ⁸ The Digital Object Identifier System, dostupno na: <http://www.doi.org/>. (14. siječnja 2002.)
  - ⁹ Dublin Core Metadata Initiative, dostupno na: <http://dublincore.org>. (14. siječnja 2002.)
  - ¹⁰ Više na: http://www.niso.org/news/events_workshops/ejournalwkskhp6.html i http://www.niso.org/news/events_workshops/e-jrnl-report.html. (4. siječnja 2002.)
-

LITERATURA:

- Brady K.; Persing, B. (2001) "General Scientific Electronic Journals: Nature, Proceedings of the National Academy of Sciences, ..." *Serials Review* 27 (2) 57-63.
- "Electronic Journals: A Selected Resource Guide." http://www.harrassowitz.de/top_resources/ejresguide.html. (20. prosinca 2001.)
- Herring, M. Y. (2001) "10 Reasons Why the Internet Is No Substitute for a Library", *American Libraries*, 32 (4) 76-79.
- ISSN home page. <http://www.issn.org> (15. siječnja 2002.)
- Klarin, S.; Pigac, S. (2000) "Hrvatske daljinski dostupne elektroničke serijske publikacije", *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 43 (4) 156-167.
- Lynch, C. (1997) "Identifiers and Their Role in Networked Information Applications" *ARL* (194) dostupno na <http://arl.org/newsltr/194/identifier.html>, 12. prosinca 2001.
- ISO 3297, Documentation - International standard serial number (ISSN) (1998).
- Stipčević, A. (1985) *Povijest knjige*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
- "Zakon o knjižnicama" (1997) *Narodne novine*, 69 (105) 3403-3409.
- Zajec, J. (2001) "Revizije norma za opis i identifikaciju serijskih publikacija", *Novosti – Hrvatsko knjižničarsko društvo*, (16) 18-19.
- Zajec, J.; Pigac, S. (2001) "Processing of electronic serial resources in the Croatian National and University Library" *Newsletter of the IFLA Section on Serial Publications*, (39) 15-16.

Jasenka Zajec

Online Electronic Serials

ABSTRACT

The specific characteristics of the electronic medium have brought about significant changes in the production, distribution, usage, cataloguing and storage of serial publications. Online serials available on the Internet have a special importance in the interactive exchange of information. Definitions of the new types of publications are given. The development of serials and specifically the development of electronic serials are presented. The basic characteristics of print and electronic serials are compared, and their advantages and disadvantages enumerated. The changes in libraries that have occurred due to electronic serials are described. These serials have changed the traditional definitions and cataloguing rules used for their description and identification. Several new projects dealing with online serials in libraries all over the world are reviewed. In addition to a short description of the development of online serials in Croatia, the present situation is described and illustrated with examples. The importance of identification of online serials in the large body of unorganised information on the Internet is stressed, and the most important identification systems are presented. A number of open questions faced by authors, editors, publishers and readers alike are outlined. Online serials are still under development; thus it is envisaged that in the future print and online editions will develop as complementary editions.